

(D) برخه: د میوو په باغ یا بن کي د
نارو غيو او آفاتونو کنترول

څلورم لوست: د میوی په باغ کي د هرزه ګیاوو
کنترول او تشخیص

اصطلاح گانی

بیو کلن نباتات	Annual
د هرزه گیاوو مصنوعی خپریدل	Artificial weed dispersal
غوره ورته اندام یا برخه، غوروالی	Auricles
دوه کلن نبات	Biennial
د پیوند تکی	Collar
مشیمه یا پله	Cotyledons
علفه یی خو کلن نباتات	Herbaceous perennials
د پلی لاندی محور یا لاندی برخه	Hypocotyls
امنگنی نود	Internodes
زېبکی	Ligules
د هرزه گیاوو طبیعی خپریدل	Natural weed dispersal
نوبونه	Nodes
خو کلن نبات	Perennial
د نبات له بنسکاره کېدو وروسته	Post-emergent
د نبات له بنسکاره کېدو مخکی	Pre-emergent
حُمکنی ساقه یا لاندنی بئرانگه	Rhizomes
دیوال یا پوبن	Sheath
راتوکېدونکی ساقه یا د حُمکی په سطحه ساقه	Stolons
هرزه یا بی کاره گیاه	Weed
لرگین خو کلن نباتات	Woody perennials 2

. ١. هرزه گیاه (weed) له نامطلوبو یا ناغوبنسل شوو
نباتاتو څخه عبارت دي یا هم هغه نباتات دي چي خپل
حای څخه بیرون رشد او نمو کوي. هرزه ګیاوي خپل د
مودې او ژوندانه د دوران په اساس رشد او تکثیر په
درې ګټکوریو باندې ويشل کېدلی شي.

- یو کلنی هرزه گیاوی (annual weed) له هغه نبات نه عبارت دی چي د خپل ژوندانه دوران يا سایکل د نمو او رشد په یوه فصل کي تكميلوي. یو کلنی هرزه گیاوی یوازي د تخم له لاري د مثل توليد کوي. دوه نوعه هرزه گیاوی پیدا کيري، چي د کال له وخت سره ترلي دي چي په هги کي جوانه (germinate) وهي.
- ژمنی یو کلنی هرزه گیاوی په منی کي جوانه وهي او د پسلی تر او اخرو پوري تر هغه وخته چي تخم توليدوي په فعال شکل سره خپلی نمو اورشد ته ادامه ورکوي، دا نوعه هرزه گیاوی د لور حرارت په وخت کي او همدارنگه د وچ کالي د فشار په نتيجه کي له منځه ئي .
- د دوبی یوکلنی هرزه گیاوی د پسلی په او اخرو کي جوانه وهي او په فعال شکل سره د اوږي په میاشتو کي رشد او نمو کوي. دا نوعه هرزه گیاوی د اوږي په اخرو کي تخم توليدوي او هرکله چي د حرارت درجه بسته شي او یخندان شتون ولري، له منځه ئي.

• دوه کلنی هرزه گیاوي (**biennial weed**) له گیائیزو نباتاتو څخه عبارت دي چي د دوه فصلونو لپاره د ژوندانه رشد او نمو مخکي وړي.

- د لومنۍ اوږي په طی کولو سره نبات د ریبني سیستم ته انکشاف ورکوي او هغه تخته او متراکم کوي، خوشه بی لب رشد کوي پانی تولیدوي چي د ګل د نښانی (rosette) په نامه سره یادېږي.

- دوه کلنی هرزه گیاوي په دوهمي اوږي کي ګل ورکوي او تخم تولیدوي او د ژمي څخه دمخه له منځه هي.

• څوکلنی هرزه گیاوي (**perennial weed**) له هغو نباتاتو څخه عبارت دي چي دوه کلنو څخه زیات د خپل ژوندانه د دوران لپاره رشد او نمو ته ادامه ورکوي، دا نوعه هزره گیاوي د تخم او غیر زوجي تکثیر پواسطه د مثل تولید کوي. څو کلنی هرزه گیاوي په علفي گیاوو او لرگینو گیاوو باندي طبقه بندی کېږي، له دي امر سره تراو لري چي آيا د داسي نباتاتو ساقی ژمي تیروي یا نه.

» علفی څو کلنی هرزه ګیاوی (Herbaceous perennials) دا نوعه

ګیاوی په هر یو منی کي په Ҳمکه باندي (د ګیاوو وچیدل د بناخونو له څوکې څخه د ریبنی په لوري) پس مرگی يا dieback کوي، ولی د داسې نباتاتو د ریبنو سیستم ژمی تیروي او د بیا څل لپاره په پسلی کي د ریبنو په سیستم باندي له جوانو (buds) څخه په غوتی کولو پیل کوي.

» د لرگینو ساقو لرونکي څو کلنی هرزه ګیاوی (Woody perennials)

(دا نوعه ګیاه په Ҳمکه باندي د تل لپاره ساقی لري چي له یوه فصل څخه بل فصل ته باقي پاتي کیزی، سره له دی چي د هغې پاني په منی کي له منځه حي.

» زیانونکي يا زهرجنی هرزه ګیاوی (noxious weed) له هغو ګیاوو نه

ubarat دی چي د خپل ماحول د ارگانیزمونو د ضعیفه کولو سره هغوي ته تاوان رسوي.

» اکثره زهرجنی هرزه ګیاوی په ډیر مشکل سره کنترولیزی چي د دقیقې څارني په څنګ کي څوڅلی درملنی ته هم ارتیا لري.

- اکثره هرزه گیاوی په جلا او گوبنه Ҳایونو کي نمو او رشد کوي.
- په پاپله کي په دېرو پراخه Ҳایونو کي خپریدنی چيرته چي مخکي دا مشکل یا ستونزه موجوده نه وه. خپریدنه(Dispersal) په دوه عمده لارو واقع کيږي:
- طبیعي طریقه (natural)
- مصنوعي طریقه (artificial)

د هرزه گیاوو طبیعی خپراوی یا انتشار (Natural weed dispersal) د باد، اوبو او وحشی حیواناتو پواسطه د هرزه گیاوو له حرکت نه عبارت دی. د هرزه گیاوو تخمونه په کمی اندازی سره د ورو لرگیو او بنی دوله شکلونو لرونکی وي چي دا حالت طبیعی خپراوی اسانوی. کم وزن لرونکی تخمونه بنایی د باد پواسطه انتقال شي. هغه تخمونه چي دیر وزن لري د اوبو پواسطه يا هم د حیواناتو د ویستانو يا وریو پواسطه انتقالیږي. ځنی تخمونه د حیواناتو د هاضمي سیستم له لاري پرته له دي چي د هغې د ژوند کولو خاصیت له منئه لار شي او هضم شي له فضلله موادو سره ګډ له یو ځای څخه بل ځای ته خپریري د بیلګي په توګه د الوتونکو پواسطه، ژونکو او نورو پواسطه. داسې تخمونه د حیواناتو د فضلله پواسطه دفع کېږي او په مساعدو شرایطو کي د بیا څل لپاره جوانه وهی.

• په مصنوعي توګه د هرزه گیاوو خپریدل (Artificial weed dispersal) دا نوعه خپریدل د انسانانو پواسطه او د هغو فعالیتونو پواسطه چي هغوي يې د نباتاتو د حاصل د تولید اخستلو په وخت کي سرته رسوي، صورت نیسي. په دي نوعه خپریدنه کي دواره يعني د نباتاتو تخمونه او د هرزه گیاوو تکثیري برخی خپریزی. د بیلکي په توګه زراعتي ماشین الات هر کله چي حرکت کوي له خپل ځان سره د هرزه گیاوو تخمونه او د هرزه گیاوو قسمتونه له یوی کر هنې څخه بلې کر هنې ته انتقال او خپروي.

- د ملچ يا پوبنبن مواد (پاني، خاشات او نور شيان کوم چي د گیاه د ساقی په چاپيره انباريري ترڅو د یخني و هنې نه بچت شي يا هم رطوبت له لاسه ورنه کړي) هم د هرزه گیاوو تخم لرونکي کيدلې شي.

۱. د هرزه ګیاوو د تشخیص استعداد او توان په متصل
ډول سره له دي وروسته چي هغه همدا چي بنکاره
کېږي د هزره ګیاوو په کنترول کي یو مهم او بشپړ
پروګرام دي.

• د گیاه یا نیالگی د نوعی پیژندگلو د علف و ژونکو (herbicides) د موثر استعمال په برخه کی د هرزه گیاوو د کنترول لپاره له دی وروسته چي گیاوي بسکاره شي (post emergence) او مطلوبو نباتاتو ته زيان ورسوي دير مهم دي.

- د هرزه گیاوو نودي (seedlings) دير وري وي، پس د هغې پیژندگلو او تشخيص د نباتاتو دقیقی بررسی یا کتنې ته اړتیا لري، اکثره د لاسي ذره بین پواسطه تشخيص کيري.

- اکثره هغه کسان چي له نباتاتو څخه نظارت او څارنه کوي د نباتاتو د طبقه بندی متخصص نه وي، ولی د نباتي عمه گیاوو شکلونه او برخي د نباتاتو په کرنه کي تشخيص کولي شي، د کشف (scout) امور کولي شي چي د هرزه گیاوو څخه منځته راټلونکی ستونزې همدا چي هرزه گیاوي بسکاره کيري و پیژني.

B. هرزه گیاوی په علفي نباتاتو (grass)، علف دوله (broadleaf) او پلن پانیزو (grasslike) نباتاتو باندې کټکوری شوي دي. د دې کټکوريو په منځ کي په توپیرونو باندې پوهبدل دیر زیات مهم دي، حکه چې اکثره علف وژونکي (herbicides) د هرزه گیاواو یوه نوعه نسبت بلې ته په موثره توګه کنترولوی

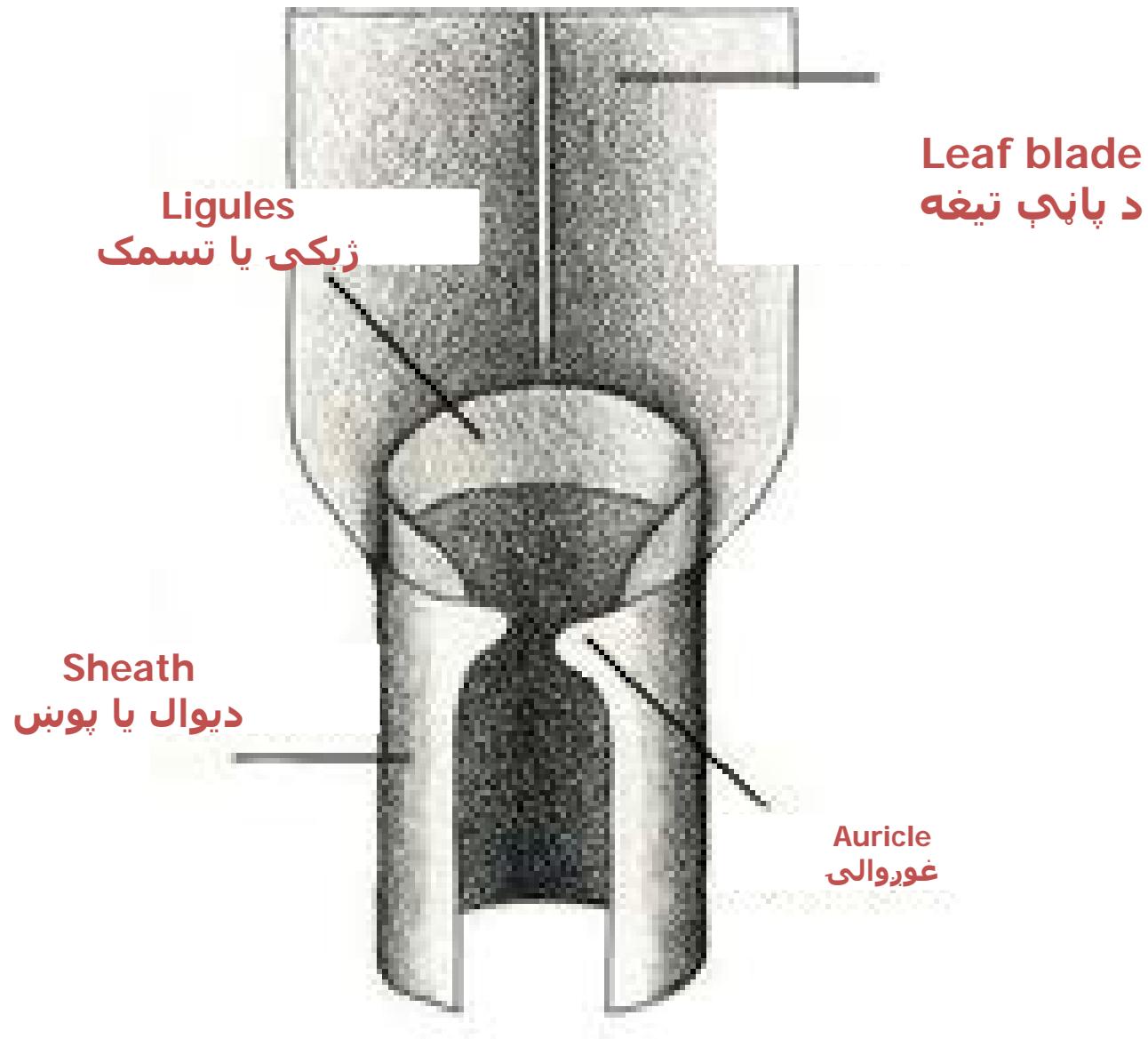
» علفي نباتات د کم عرضه اوږدو پانو کومي چي موازي
رگونه په کي وي لرونکي دي. د داسي نباتاتو ساقی گردي
يا مسطحي او د نوبونو په استثنا (د پيوند تکي) منع خالي
وي. البته د نوبونو (nodes) په ځائي کي مستحکم او
سخت وي.

» علف ډولهنباتات(Grasslike) علفي ګياوو ته ورته دي،
علف ډوله ګياه د ټولو علف وژونکو(herbicides) په
(grasses) وړاندې په هغې اندازې سره چي علفي ګياه)
ضرر قبلونکي ده، دا يې قبلونکي نه ده.

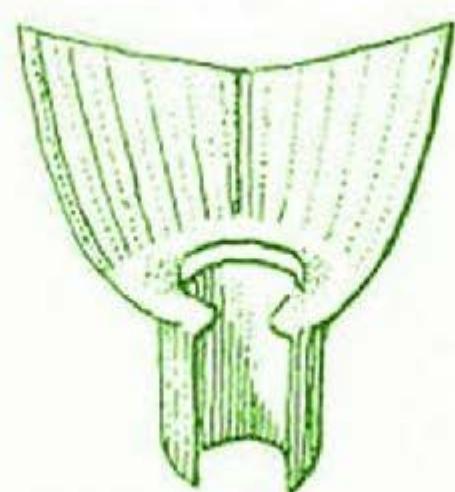
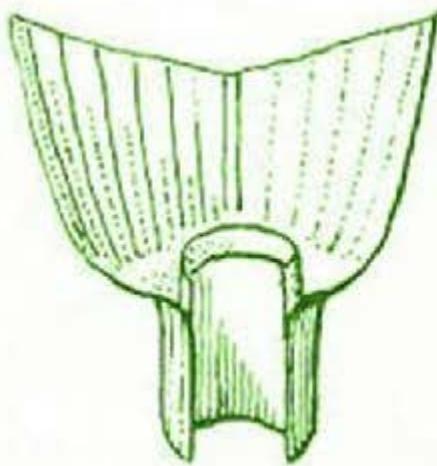
» د پلن پانيزو ګياوو (broadleaf) پاني په عمومي توګه د
علفي ګياوو (grass) او علف ډوله ګياوو (grasslike) نه
اوږدي دي نه کم عرضي، له دي کبله چي د هغې شېپ او
شكل د ملاحظي په توګه د نوع (species) په پام کي نیولو
سره یو له بله توپير کوي.

A. د علېي هرزه گیاوو گیائیزو یا بار کونکو
(Vegetative) برخو پیژندګلو: گیاییزې برخې چې په
تشخیص او پیژندګلو کې تر استفادې لاندې نیول کېږي
شاملي دې په: ڙبکۍ(ligules)، تېغه(blade)، دیوال یا
پوبن(sheath)، د ڄمکې په مخ ساقه یا (stolons)، د
ڄمکې لاندې ساقې یا ڄمکنې ساقه (rhizomes) او
جوانه(bud) دې. د دې نوعه گیاه پانې له پوبنبن او
تېغې نه مرکبې دې.

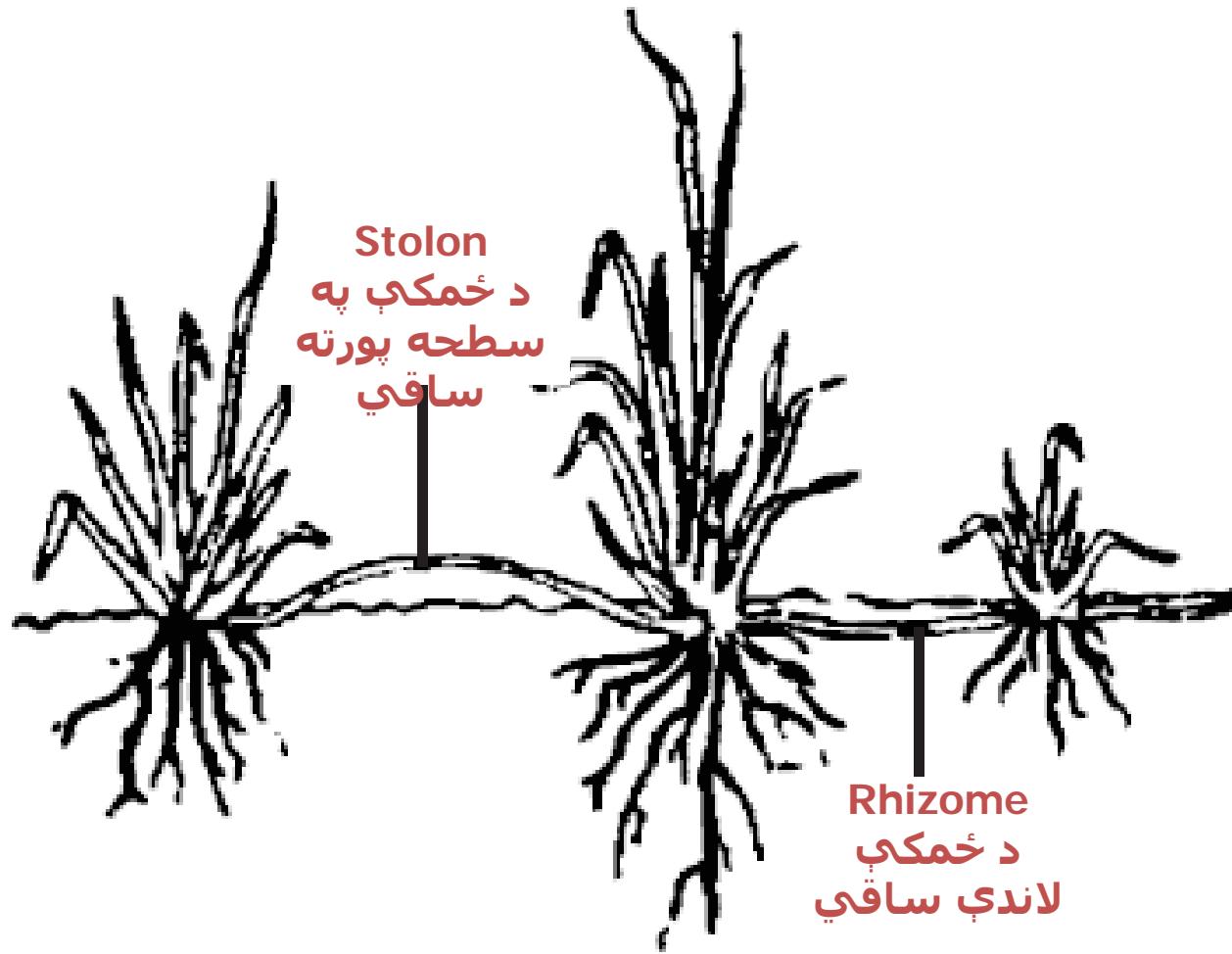
.1. غلاف یا پوبنبن (sheath) ساقه یې پوبنلی ده او تېغه د اتصال یا یيوند له ځای (junction) سره چې د بست یا گریوان (collar) پواسطه تشکیل شوی دی اړیکه ورکوي. گریوان یا بست د پانې په بیرونی اړخ او ژبکۍ (ligule) د پانې په دنزي سمت کې پورته لوری کې موقعیت لري. ژبکۍ (ligule) د پوبنبن (sheath) ادامې ته ورته دی چيرته چې له تېغې سره اتصال کوي.

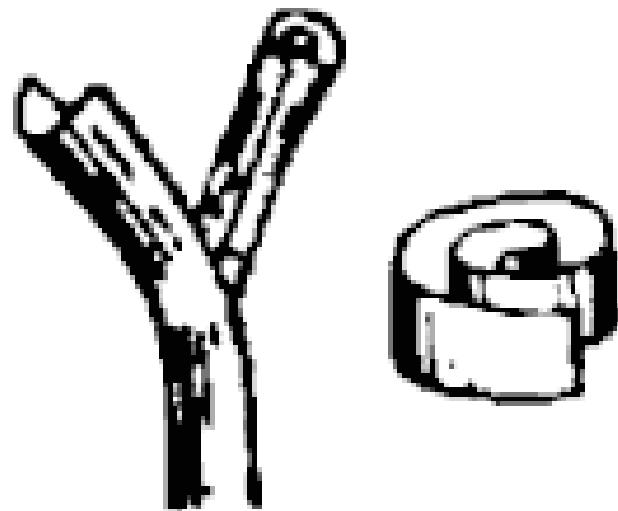
1. غورکۍ یا غوروالۍ (Auricles)، غوروالۍ په څو محدودو نوعو کي شتون لري، چې د مخکي راتلو یا گوتې ته ورته بېرون کیدلو حالت د ګریوان یا بست (collar) په شکل وي چې د ګل او پانې په څور خواوو کي یې پراخوالۍ پیدا کړي دی.

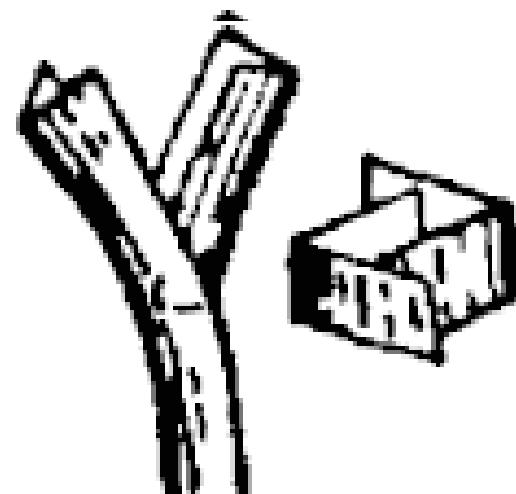
- د ڄمکي په مخ ساقه (**stolons**)، د ڄمکي په مخ باندي له اصلاح شوو يا تعديل شوو ساقو نه عبارت دي چي په افقي شکل سره په ڄمکه باندي رشد او نمو کوي. د ڄمکي په سطحه باندي ساقی(**Stolons**) ریښو ته له نوډونو (**nodes**) څخه انکشاف ورکوي او د نويو نباتاتو د استوار ساتني سبب کيرزي. د ساقو مفصلونه د نوډونو (**nodes**) په نامه سره يادېږي. هغه برخه چي د دوه ګاونديو نوډونو په منځ کي شتون لري د منځنۍ نوډ (**internode**) په نامه سره يادېږي.
- ڄمکنۍ ساقه يا ڄمکي لاندي ساقی (**rhizomes**)، د ڄمکي لاندي د تعديل شوو ساقو نه عبارت دي چي نوي نباتات له نوډونو (**nodes**) څخه تولیدوي.

1. د جوانی کوچنی بناخ (budshoot) د پانی یا پانو د وضعیت ترتیب هم د علف یا گیاه په پیژندګلو او تشخیص کي په کار ورل کېدلی شي. د جوانی په کوچنی بناخ کي پانه پا پانی تاو خورلی او د طبقه بندی (folded) په شکل یا لوله لوله (rolled) کیدو په شکل طبقه بندی شوي دي.

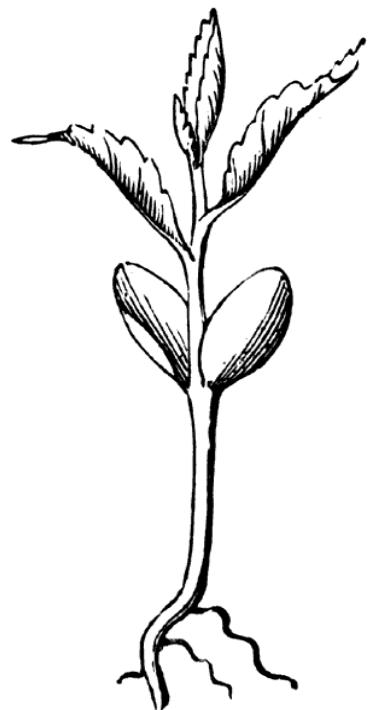

Rolled

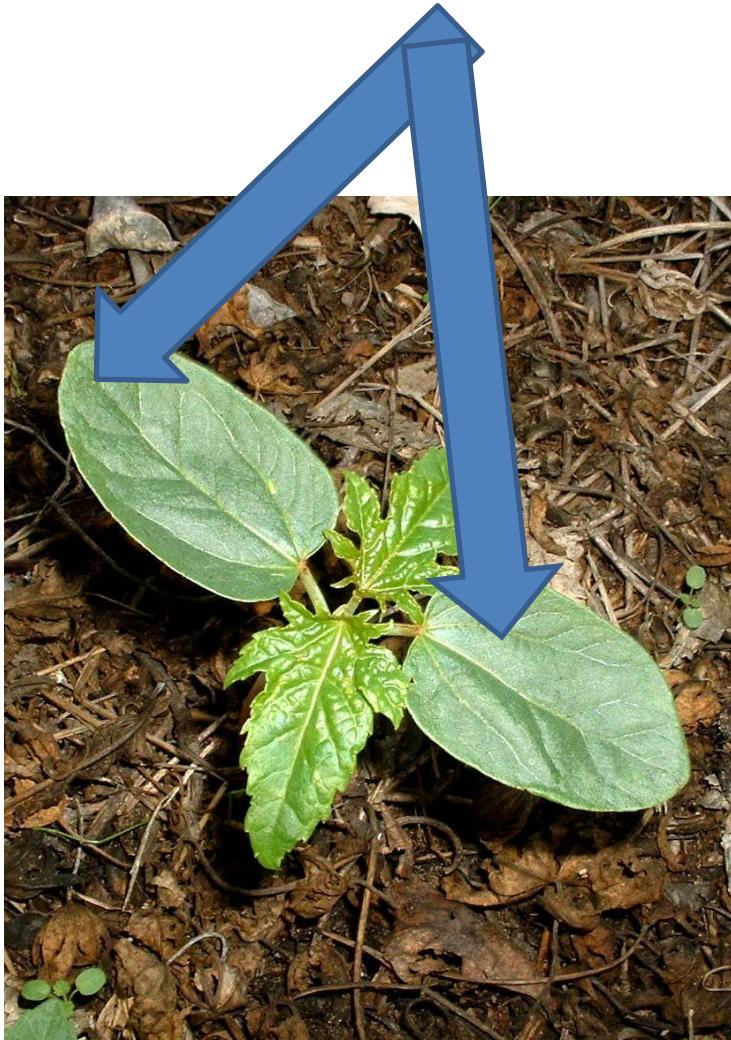

Folded

A. د پلن پانیزو یا گیائیزو گیاوو تکثیری برخو پیژندګلو یا تشخیص: د پلن پانیزو تکثیری یا گیائیز عمده قسمتونه شامل دی په: پلو یا مشیمو (cotyledons)، واقعی پانو (true leaves)، پلي لاندې برخه (hypocotyl) او ریبنو سره.

مشيمي يا پلي (*cotyledons*) د پلن پانيزو د نباتي جوانني يا نيالكي له پاني نه عبارت ده چي په هرزه دوه پلئي گياوو کي (*dicotyledonous*) دوه عدده وي. دا مشيمي يا پلي د يو بل په مقابل کي د ساقې په مخ رامنځته کيږي. په هغه صورت کي چي يو نبات د څو کالو وي او ګيانيزې برخې يې بنکاره شوي وي، پس د هغې جوانه يا تېغه د پلو لرونکي وي دا ځکه چي پلي په تېغو يا بوزغلۍ (*seedlings*) کي پیدا کيږي.

» حمکنی یا د حمکي لاندی ساقی (rhizomes) تیوبر او بلبونه یا ریبني، جوانه و هل (budding) د خو کلنو گیائیزو نباتاتو په پیژندګلو کي مرسته او کومک کولی شي.

» حقیقی پانی (true leaves) له هغو پانو څخه عبارت دي چي له پلنی پانو (cotyledon) څخه وروسته تولیدیږي.

» د پانی (shape) ترتیب او پلنی (cotyledons) شکل او همدارنګه حقیقی پانی عموماً اساسی مشخصات دي چي د هرزه وو نوعی (species) یو له بل څخه جلا کوي.

1. د پلې لاندې محور (hypocotyl) د ساقې له یوه جز نه عبارت دی چې د نویو ریپنیو او پلو تر منځ یا هم بوز غلى کي ټای لري.

. ۱

لکه څرنګه چې حشرات باید په د میوو په باغ کي
کنترول کړل شي په همدي شکل هرزه ګیاوي هم باید د
میوو په باغ (orchard) کي کنترول کړل شي، دا ځکه
چې د هرزه ګیاوو پواسطه رامنځته شوي زیانونه د هغو
زیانونو څخه کم نه دي کوم چې د حشراتو پواسطه
منځته رائې. لاندې یو شمېر دلیلونو تشریح کېږي کوم
چې د میوو په باغ کي د هرزه ګیاوو د کنترول
ښکاروندي دي.

- رقابت کموي: وني نسبت اکثره هرزه گیاوو ته اوږدي دي، ولې وني د ریښو سیستم لري چي وردي گیاوي له هغې سره درست رقابت نه شي کولی.
- په کوم حاى کي چي پوبنېني نبات يا هرزه گیاوي رشد او نمو کوي، پس د ونو ریښي د خاوري په دوهمي او دريمي فوټو کي ریښي تشکيلوي.
- په هغه صورت کي چي رقابت کم شي، پس وني د خپلو ریښو تر ټولو لوړه فيصدي د خاوري په دوه فوټه ژوروالۍ کي چي د بیولوژیکي پلوه فعال وي، تشکيلوي.
- هغه سمی چي د هغې د خاوري کیفیت بنسکته وي، پس باغ لرونکي باید چي خپله بنه خاوره د هرزه گیاوو په اختيار کي ورنه کړي.

- د غذایي یا خوراکي موادو تنظیم او اداره
- (Nutrient Management) : هرزه گیاوی کېدلی شي د غذایي موادو په برخه کي په ځانګړي توګه له ونو سره د نایتروجن په اخستلو کي رقابت وکړي.
- داسي حالتونه د دهکانانو کوبنښونه مغلق او پیچلي کوي، ترڅو دهکانان وکولی شي په ونو کي د غذایي موادو موثر توازن رامنځته کري، دانه شي درک کېدلی چي په کومه فيصدى سره ورکول شوي غذایي مواد وني ته داخل شوي دي او په څومره وخت کي به غوبنتل شوي ځای ته ورسپري.
- دا ستونزې د لوري درجي نایتروجن لرونکو سرو یا کود په کارولو سره جبیره کېدلی شي، ولی دا ستونزه شتون لري چي د هغې اندازه په ونه کي زیاتوالی پیدا کري، او اکثره د هرزه گیاوو د دير زیاتوالی سبب هم کېدلی شي.

• د اوبو او اوبو ورکولو اداره او تنظیم : او به چي د هر يو ژوندي موجود لپاره يوه حیاتي ماده ده او په خصوصي توګه د ميوو د کيفيت په لوړ ساتلو کي عده او اساسي رول لري،ولي باید په ياد ولرو چي هرزه گیاوي له اوبو څخه استفاده کوي په ځانګړي توګه د اوږي د سختي گرمى په جريان کي.

- مهمه دا ده چي چي ځني وختونه هرزه گیاوي د اوبو تيريدونکي لاري يا هم او به شيدونکي(sprinkler) بندوي، چي دا عمل ددي سبب کيري ترڅو د اوبو موثر استعمال په فوق العاده توګه متاثره شي.

- سوري يا بند شوي او به شيندونکي(Blocked sprinklers) ځني وختونه ددي سبب کيري ترڅو چي د باغ يوه مشخصه ساحه بي حده زياته او به شي، په داسي حال کي چي بله برخه بي او بو پاتي کيري يا لزه او به کيري، چي دا حالت د ميوو په عين باغ کي د ليچنګ (خاورې تصفيه) او وچوالۍ د فشار سبب کيري.

- هرزه گیاوي د اوبو شيندونکو لپاره د ازارونې توان لري د بيلګي په توګه د او بو شيندونکو نظام او د هغې د سريپونونو نظام ګډوبوي او په دي توګه د هغې له سايکل يا دوران نه مخنيوي کوي.

- د ژونکو اداره او تنظيم (Rodent Management): مورکان کولی شي چي د ميوو د باغ لپاره لوی ستونزي او مشكلات رامنځته کري.
- د واوري لرونکو ژمي موسمونو په دوران کي، مورکان د ونو د تنو (trunks) د بسكتني برخو پوتکي خصوصاً د ځوانو ونو ژوي.
- » هرکله چي دهکنان وغواړي چي د داسي ونو زيانونه په پيوندولو bridge graft سره له منځه یوسې، دا ميتودونه پير ورو او له مصرفه ډک وي او د تل لپاره موثر نه ثابيتيري.
- د مورکانو کنترول د فصل يا موسم په اوږدو کي له پرلپسي کوبښونو سره صورت نیولي شي، د ميوو په باغ کي د مورکانو د خطرونو کموالۍ په دي معنى دی چي یو له لویو خطرونو يا ننګونو څخه رفع شوي دي.
- » له دي کبله چي مورکان وړاندي او لري مسافي پياده نه وهي ، نو له همدي کبله د مورکانو عمه پوبنښ علف او هرزه گیاوي دي.
- د مورکانو د اداره کولو لپاره ترتولو غوره پروګرام، دا دي ترڅو چي هرزه گیاوي په بنه توګه لري کړل شي او له دي گیاوو څخه سيمې خالي وسائل شي.

- د میوو په باغ کي د هرزه یا بي کاره گیاوو د کنترول لپاره بي شميره لاري چاري شتون لري.
- د یوي بنې او درستي لاري انتخاب د میوي د باغ په پراخوالۍ، ونو شمير او یا طرح (layout) پوري اړیکه لري.
- د هرزه گیاوو د کنترول لپاره تر ټولو غوره میتود دا دی چي د هرزه گیاوو نوعیت باید چي په پام کي ونیول شي. په همدي منظور د هزره گیاوو د مثل تولید او د هغې د رشد درست پیژندل د تصمیم نیولو په وخت کي د هغې د کنترول یا درملني لپاره دیر مهم دي.

1. میخانیکی کنترول - په دی نوعن کنترول کي هرزه گیاوې د لاس پواسطه د ویستلو او يا هم د باغوانۍ د بیل پواسطه (د کوبو بیل نوعه چې د هزره گیاواو له بیخه د ویستلو لپاره او يا هم د خاورې د نرمولو او نورو لپاره په کار وړل کېږي) عملی کېږي. دا میتود ډېر زیات موثر او له لګښت نه خالی دی ولی ډېر زیات کار کولو او زیاتو کاریګراتو ته اړتیا لري.

» گیاه ویستونکی یا علف ویستونکی (Herbicides) - په دی میتود کی د جوانی و هنی (germination) د مخنیوی لپاره یا هم د هغه شمیر هرزه گیاوو د له منئه ورلو لپاره کوم چي په فعاله توګه رشد او نمو کوي، د کیمیاوي درملو خخه استفاده کيري. علف یا گیاو کشونکی په خو گروپونو باندی ویشل شوي دي، چي د هرزه گیاه د کنترول او وخت د تګلاري سره اړیکه لري. د هغې دوه عمدہ یا لوی گروپونه عبارت دی له:

» د هرزه گیاه له بنکاره کیدو نه تر دمخه علف راکشونکی (Pre-emergent) - دا نوعه علف راکشونکی مخکي له دی خخه چي هرزه گیاوي جوانی یا تیغي ووهي استعمالیږي. د علف کشونکو دا گروپ یا دا ده چي د هرزه گیاوو له جوانی و هللو نه مخنیوی کوي او یا هم دا چي د هغې جوانه و هللو ته توقف ورکوي.

» د هرزه له بنکاره کپدو نه وروسته علف کشونکی (Post-emergent) - دا نوعه علف کشونکی هغه شمیر گیاوي له منئه وری چي په فعاله توګه رشد کوي. البته دا نوعه علف کشونکی کامل دقت او بشپړ اختیاط ته اړتیا لري، ترڅو داسې نه چي مطلوب یا غوبښتل شوي نباتات له منئه لار نه شي .

.1

پوبنېن يا **Mulching** (پانې خاشات او نور کوم چې د ساقې په چاپیره انبار کېږي ترڅو چې له یخنې وهنې وساتل شي او خپل رطوبت له لاسه ورنه کړي) – په دي میتود کې د پلاستیکونو د ورو پارچو یا هم د لرکیو د ورو پارچو په ډول مواد د وني د قاعدي په چاپیره انبار کېږي ترڅو چې د هرزه ګیاوو له نمو څخه مخه ونیوں شي. دي ته باید پاملنې وشي چې غیره شیان باید د وني له قاعدي څخه وراندي واچول شي، دا ځکه که چېري نوموري شیان د وني له بیخ سره نښتی واچول شي نو د فنګسونو او حشراتو د نمو او رشد لپاره یو مناسب محیط برابرېږي او په وني ته ضرر رسېږي.

بیا کتنه / خلاصه(لنډیز)

- د یو کلنو (annual) ، دوه کلنو (biennial) او څو کلنو (perennial) هرزه ګیاوو نوعی د هغوي د ژوندانه د دوران په اساس ذکر کړئ.
- هرزه ګیاوی له کومې لاري نه خپریزی؟ هغه تشریح او روښانه کړي.
- هرزه ګیاوی په څه ډول پېژندل کېږي؟ روښانه یې کړئ.
- د هرزه ګیاوو (weed control) کنترول ولی د میوو په باځ کې د اهمیت وړ دی؟ بیان یې کړئ.
- د هرزه ګیاوو د کنترولولو د ځنیو لارو چارو نومونه واخلي چې د میوو په باځ کې ورڅه استفاده صورت نیسي.